Kvinnor Svenska kyrkan

Kvinnoglöd

Nyhetsbrev från Kvinnor i Svenska kyrkan Nr 2 2020

Vantar som stickas med omsorg och kärlek

En vante, vad är då en vante? Bra att ha, men slit och släng, tappar man en så köper man nya. Så obetydlig att till och med dräktforskarna brukar förbise dem.

Så var det inte förr. Då var vantarna, i varje fall finvantarna, ett kärleks- och omsorgsbevis, som ofta användes och vårdades under en hel livstid.

Erika Nordvall Falck (bilden), har samlat och stickat vantar sedan tonåren. Hon berättar i böcker och utställningar om vantar i norra Norrbotten under generationer.

Kvinnorna tycker de stickar som de vill, men de följer tydligt sin orts traditioner, som skiljer sig genom mönster och färgkombinationer.

Se sid 3

Erika Nordvall Falck med vantar ur sin samling. Den övre vanten kommer från byn Idivuoma och finns på Ájtte, i museets samlingar. Foto: Per Pettersson

Bildspel i väntan på Våreld

Årets Våreld fick ställas in på grund av pandemin, men förhoppningsvis kan det bli av 2021. Linköpings stiftsgrupp tar då emot på Vårdnäs stiftsgård med samma tema som var planerat för i år, Vår plats på jorden.

– Vi håller fast vid vårt program så långt det går, säger Agneta Eriksson i styrelsen för KviSk, Linköpings stiftsgrupp. Hon hoppas inget kommer i vägen för att prästen Eva Katarina Agestam ska komma nästa år, liksom någon representant för kvinnoprojektet i Indien.

Ett bildspel med temats namn hade Kerstin Bergman skapat för Våreld. Det läggs nu ut på hemsidan.

– Använd det gärna som utgångspunkt för samtal i stiftsgrupper och församlingar, säger KviSks nya ordförande Bulle Davisson. Kerstin Bergman skickar med en introduktion som också kommer att finnas på hemsidan. Där skriver hon bland annat:

”Vår plats på jorden försöker förankra hoppet i en tro på det som är större än vi. Det behöver man inte gå till det övernaturliga för att finna. Vi finner det i moder Jord, vår mater. Hennes tålamod och kraft att läka och att skapa nytt liv. I kretsloppet blir döden en förutsättning för liv, inte ett straff för syndafallet.” Bildspelet kommer att visas också vid Våreld 2021, då vi fortsätter samtalet.

Bildspelet läggs ut på kvinnorisvenskakyrkan.se

Tack Gunilla!

Gunilla Åkesson avgick som ordförande vid den telefonkonferens som utgjorde 2020 års årsmöte. Hon avtackades varmt för de år hon lett KviSk.

I jämnt fem år har därmed Gunilla skrivit Ordförandens krönika i Kvinnoglöd, vilka andats uppmuntran, framtidstro och engagemang. Det har alltid varit roligt och spännande att öppna och läsa Gunillas mejl med krönikorna.

Gunilla är personlig, rak och tydlig, och hon ser sina medmänniskor. Hon har tagit itu med allt på ett anlytiskt men ändå inkännande sätt.

Varmt tack!

Elisabeth Enger, redaktör

Tema för nästa nr: Kvinnors skap-ande

andlighet – engagemang – gemenskap – kvinnokraft

Tack och allt gott inför framtiden!

Tiden är ur led. Ett årsmöte på telefon! Och ändå såg jag er alla framför mig. Vid detta årsmöte valdes Bodil Bulle Davidsson till ny ordförande och min tid som ordförande är slut.

Krönika

När jag nu ser tillbaka vill jag särskilt tacka för alla möten med er medlemmar genom åren. Möten som gjorde det möjligt för mig att se er årsmötesdeltagare framför mig vid telefonårsmötet.

Glad över möten och resor

Våreld och Höstglöd som haft olika teman, där ni i stiftsgrupperna bjudit in oss och visat oss vad som karakteriserar er lokala omgivning. Jag gläder mig över minnet av resor där vi lärt känna varandra genom gemensamma upplevelser av hur olika kvinnors situation kan vara, jubileet med gula cykelsadelskydd, alla bordssamtal med inspiration från Luther där vi tillsammans runt borden fått samtala om viktiga saker.

Kvinnors gudsprat får aldrig tystna. Jag är tacksam för besök jag har fått göra hos olika stiftsgrupper ofta i samband med utställningen Kvinnor i förändringens tid, kontakter med kvinnor i Lettland, Tyskland, Afrika med mera, engagemanget i dansmässan Din ljusa skugga och Maria Magdalena-mässan.

Jag vill särskilt lyfta fram det viktiga arbetet för kvinnors rättigheter som bland annat fick uttryck i vårt uttalande i samband med Våreld 2017 tillsammans med andra kristna kvinnoorganisationer i Sverige kring me-too-rörelsen. Ett arbete som speciellt drivs av arbetsgruppen för jämställdhet.

In i förändringens tid

För att jag har fått dela allt detta med er tackar jag och önskar allt gott inför framtiden i en förändringens tid.

För coronasmittan kommer att förändra oss på ett eller annat sätt, vårt sätt att tänka, vårt sätt att värdesätta. Låt oss bära med oss de goda erfarenheterna in i framtiden!

Guds välsignelse önskar jag er alla från hela mitt hjärta. Nu blir det Bulle

Davidsson som kommer att dela med sig av sina tankar i fortsättningen.

Gunilla Åkesson
Ordförande i KviSk

– Jag kände att jag dög

– Varför är du engagerad i kyrkan? Frågan dyker fortfarande upp efter snart sju år som ordförande i kyrkorådet i Östersunds församling. Jag funderar på varför jag får frågan. Är jag en så otypisk kyrkopolitiker?

Ja, mitt förhållande till Svenska kyrkan har inte varit enkelt. Döpt, konfirmerad, ja. Men sedan blev det svårt. Efter ganska många år som icke-medlem gick jag tillbaka, bland annat på grund av ärkebiskopen KG Hammar. Då såg jag ett ljus som jag inte sett tidigare.

Rymmer perioder av tvivel

Jag har inte ångrat att jag på förfrågan, efter viss betänketid, engagerade mig i kyrkopolitiken – även om jag har mina perioder av tvivel. Men jag vet att jag inte är ensam om det och jag vet att Svenska kyrkan rymmer, och välkomnar, både troende, tvivlare och sökare. Och grubblare. För vem har inte grubblat över Jesus, över Maria, över Gud? För att inte tala om det eviga livet! Men vi talar inte så högt om våra grubblerier.

Det finns en skillnad mellan att vara politiker i en kommun, region eller i riksdagen och förtroendevald i Svenska kyrkan. Kyrkans värld är (än så länge..) mindre konfrontativ, vänligare och roligare. Man ser snabbare resultat och

man kan verkligen ta sig an uppgiften med utgångspunkt i kärleksbudskapet, den gyllene regeln, Matteus 7:12: *Allt vad ni vill att människor ska göra för er, det ska ni också göra för dem.*

Egot tar för stor plats

Det kan handla om att organisera sjukvård till papperslösa, ge en plats för värme och gemenskap till personer med problem, och så vidare. Och det handlar inte om välgörenhet – det är viktigt för mig som socialdemokrat. Det handlar i dag om ett komplext samhälle, som drar isär människor, ett samhälle där individualismen fått breda ut sig och egot tagit alltför stor plats. Min nästa blir än mer osynlig och betydelselös. Och i väntan på en annan ordning, måste människor överleva. Då blir kyrkan hoppet, livbojen och bryggan till det som ska komma...

Kyrkan blir en livboj

Att vara förtroendevald i en församling, ett stift eller på nationell nivå är roligt men också förpliktigande. Vi ska visa på och företräda kyrkans värdegrund. Alla kan inte, och måste inte missionera högt om Jesus Kristus. Men alla kan och bör visa hur Guds budskap kommer till uttryck på jorden och i verkligheten. En präst och mycket god vän sa till mig under en period av tvivel: Margareta – jag tror inte du har förstått att du är kristen...

Då förstod jag, jag dög och så glad jag blev! *Margareta Winberg*

Ordförande i kyrkorådet i Östersunds församling, ledamot i kyrkomötet och kyrkostyrelsen

Detta är utdrag ur en artikel i Kalkbladet. Läs hela artikeln på hemsidan för KviSk i Härnösands stift: kvinnorisvenskakyrkan.se/stiftsgrupper_harnosand

Kvinnoglöd nr 2/2020 Årgång 10. Kvinnoglöd är ett nyhetsbrev från Kvinnor i Svenska kyrkan KviSk och ges ut 4 ggr/år, även på hemsidan www.kvinnorisvenskakyrkan.se. Nyhetsbrevet trycks på miljövänligt papper hos Silanders Grafiska AB i Göteborg.
Manusstopp för nästa nummer: Fredagen den 4 september 2020
Ansvarig utgivare: Gunilla Åkesson. Redaktör: Elisabeth Enger. *Redaktionsråd:* Gunilla Bäckström, Luleå stiftsgrupp, Marianne Staaf-Gälldin, Härnösands stiftsgrupp, Bulle Davidsson, Linköpings stiftsgrupp, Ragnhild Greek, Stockholms stiftsgrupp
Redaktionsadress: Elisabeth Enger, Låbyn Hagen 501, 662 91 Åmål. Bidrag kan även mejlas till eenger.hagen@gmail.com

Vantar som vittnar om omsorg

Kvinnor stickar in kärlek, tillhörighet och omsorg, skaparglädje och kreativitet i vantarna

Etnologen Erika Nordvall Falck, själv same, har samlat och studerat vantar från norra Norrbotten, (Jokkmocksområdet, Tornedalsområdet och Malmfälten: Kiruna och Gällivare). Hon har över 200 vantar, huvudsakligen från samer eller meänkieli-talande.

En vantutställning, Mässofáhtsa, visades under fyra år på 17 platser, lockade 40 000 besökare, många av dem män.

Vantar är inte bara omsorg, relation och kärlek. De är också kulturbärare. Erika Nordvall Falck samlar och berättar om sina vantar.

Männens vantminnen

– Jag var inte förberedd på männens reaktioner, berättar hon. Männen blev berörda, relaterade till sina egna vantar och berättade egna vantminnen. Vantarna har sin koppling till mormor eller farmor, systern eller fästmön som stickat deras vantar.

Det var inte ovanligt att en same som ung fick sitt par marknadsvantar, och sedan vårdade dem och använde dem hela livet. De är omsorgsfullt tvättade och stoppade.

Porjusvanten. Maria Juuni, en fattig kvinna med stor barnaskara, hittade resten av en vante i skogen. Då kom hon på att hon kunde sticka vantar och sälja. Från den dagen kunde hon köpa mjölk och skor till sina barn. Hon blev med tiden erkänd som en mycket skicklig stickerska, och Porjusvanten blev vida känd. Foto: Kajsa Tuolja

Pär Pirak, född 1905, fick vid 18 års ålder ett par vackra vantar av sin mor. Dem använde han en vecka om året, under Jokkmokks marknad. Så hade han ett annat par finvantar som han använde i kyrkan andra tider om året. Dessa vantpar hade han hela livet, de vårdades noga, stoppades fint, och hade, som alla vantar i samlingarna, snoddar så man kunde knyta ihop paret och hänga på tork.

Pär Piraks finvantar som han fått av sin mor hänger underst t v, vid Erikas armbåge. Per använde dem en vecka om året, under Jokkmokks marknad. Dessa vantar hade han hela livet, de vårdades noga. Foto: Naoko Akechi

Såg man en ung flicka och en ung man med exakt likadana vantar, så kunde man vara säker på att de båda var trolovade, ett par. Vantarna var en bekräftelse på deras relation.

Redan i tidiga tonåren var Erika intresserad av textila traditioner, prova-

Tema: Kvinnors skap-ande

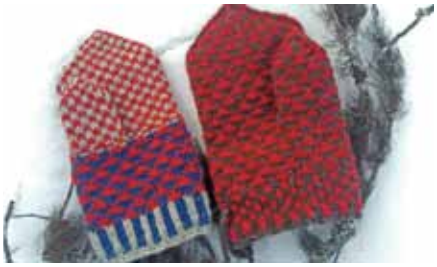
de på att väva band, garva skinn och mycket annat. Erika tyckte om att sticka, vantar var enkelt att sticka, en bra present till mamma, och en uppskattad gåva.

Vantar är inte bara omsorg, relation och kärlek. De är också kulturbärare. Frågar man stickerskorna själva tycker de att de stickar som de vill. Det är standardsvaret – men Erika själv tvekar inte.

– Jag har sett många vantar från olika håll och jag ser hur kvinnor från olika områden tydligt följer sin orts tradition, vantarna skiljer sig lite grann från ort till ort, i mönstret, i färgkombinationer. Även om kvinnorna plockar in moderna färger, nya garner, så lever traditionen. Även män stickade ibland, skogshuggare stickade i sina timmerkojor om kvällarna. Pojkar fick också lära sig sticka i nomadskolorna.

Om vantar och stickerskor i Norrbotten berättar Erika i sin bok Marknadsvantar (utgiven i samarbete med Ájtte, svenskt fjäll- och samemuseum). Det var finvantar. Man hade arbetsvantar också, men de slets ut efter otaliga stoppningar och blev lump eller brändes och finns sällan bevarade.

– Jag är så imponerad av de många skickliga stickerskorna. Genom att välja olika mönster, stickades särskilda delar av vanten mer slitstarka, berättar Erika.

Skájdde-vantar – Skájdde-Maria, född 1875, stickade småmönstrade arbetsvantar, där mönstret är noga valt för att ge bäst slitstyrka på utsatta delar av vanten. Foto: Erika Nordvall Falck

Stickning är en flera hundra år tradition bland samerna, belagd redan på 1600-talet. Stickningen infördes tidigt, antagligen från Norge, anser Erika, och inte som många tror från södra Sverige.

Samerna använde stickor av stål eller renhorn. Förr användes en stickmetod som kallas att slängsticka eller kaststicka, där man för garnet med höger hand med en karaktäristisk släng. Det där lärdes bort över hela landet när skolöverstyrelsen införde metoden där man håller garnet över vänster hand. I Estland och flera andra länder är kaststickning fortfarande den vanligaste metoden.

Elisabeth Enger
redaktör

Läs den okända historien om hur stickningen kom till Norrbotten, på hemslojd.se/vantar/
Erika utarbetar stickbeskrivningar och stickar själv av gamla vantar. Böcker och beskrivningar finns på Ájtte och i Stoorstålkas webbutik.

Hon skrev några av våra mest älskade psalmer

En av alla de skapande kvinnor som finns i Svenskt kvinnobiografiskt lexikon och som Kvinnoglöd presenterar under året, är Lina Sandell-Berg, författaren

Läst

som skrivit några av våra allra mest älskade psalmer. Hon är den kvinnliga psalmförfattare som har flest psalmer i 1986 års psalmbok, 14 stycken, men texten ändrades på flera ställen för att passa den patriarkala kyrkan.

Men vad vet du mer om henne?

Visste du att hon som tolvåring läste Eugène Sues roman Les Mystères de Paris? Att hennes förebild var Fredrika Bremer? Att hon arbetade som redaktör och översättare? Vet du att hon fick ett dödfött barn? Att någon klippt bort bitar ur hennes brev?

Allt detta och mer därtill kan du läsa i

artikeln om Carolina (Lina) Wilhelmina Sandell-Berg på www.skbl.se/sv/artikel/LinaSandellBerg, Svenskt kvinnobiografiskt lexikon (av Anne Brügge), hämtad 2020-05-18.

Tack Ingegerd för ditt långa engagemang

Den mest färgstarka och genuina personligheten i KviSk som jag mött, Ingegerd Hellberg, fyllde i april 90 år, och har med ålderns rätt lämnat sitt långa engagemang i KviSk. Men hon är en kvinna som aldrig slutar att brinna för viktiga kvinnofrågor.

Vår avgående ordförande Gunilla

Grattis!

Åkesson riktar på KviSks hemsida sitt, riksstyrelsens och hela föreningens Grattis på 90-årsdagen och stora tack till Ingegerd. Hon skriver bland annat:

– Det är en styrka att vara uthållig och det har Ingegerd verkligen varit. Hon har varit en av få medlemmar som flitigt bidragit till motioner till riksårsmötet. Arbetet kring våld mot kvinnor har varit en röd tråd för Ingegerd.

Ingegerd blev medlem i KviSk 1996, har varit ordförande i Västerås stiftsgrupp sedan 2002, och i mars i år lämnade hon över uppgiften till Anita Helgesdotter.

Tack Ingegerd och grattis på 90-årsdagen ! *Elisabeth Enger*

Läs Kvinnoglöd på skärmen!

Så spar du färgpatroner och bidrar till en bättre miljö. Dessutom kan du utnyttja länkarna till de olika hemsidor som bäddats in i texterna!

Bulle (Bodil) – KviSks nya ordförande...

...är en 71-årig journalist från Stora Herrestad öster om Ystad. Min far var präst och min starka mor var hushållslärare. Jag har bland annat arbetat inom dagspressen, på folkhögskola och projekt på Nutek. På senare år har jag skrivit för barn om naturvetenskap och teknik.

Tillsammans med min man har jag fem barn och en hoper härliga barnbarn. Vi bor vid Göta kanal i Berg, en mil norr om Linköping. Församlingen heter Vreta kloster och hyser ruinerna av Sveriges första nunnekloster. I Berg har vi ett konstgalleri och i Kinda i södra Östergötland driver vi en liten gård med

Presenteras

får, getter, och stuguthyrning.

Som medlem i KviSk sedan många år har jag fått träffa och lära känna många härliga kvinnor och upplevt mycket som blivit viktigt för mig. Jag är glad för att en kamrat en gång puffade in mig i föreningen. De senast årens styrelsearbete har varit stimulerande och lärorikt.

Det kommer inte att bli lätt att efterträda Gunilla Åkesson, som jag uppskattar högt, men jag gör ett försök. Det känns stort och lite pirrigt, men inte ensamt. Vi är kvinnor, vi är många!

Bulle (Bodil) Davidsson

Karin Burstrand ny i styrelsen

Karin Burstrand är domprost emerita i Göteborg, men härstammar från Norrbotten där hon prästvigdes 1980. Hon har varit kyrkoherde i församlingar samt kontraktsprost i Luleå stift och kyrkoherde i Svenska kyrkan i Paris. Från 2008 var hon domprost och

Ny ledamot

kyrkoherde i Domkyrkoförsamlingen i Göteborg.

– Jag har alltid haft ett engagemang när det gäller kvinnors inflytande i kyrka och samhälle, säger Karin.

Ekumeniskt arbete har också varit en viktig tråd i hennes liv. Hon är en hängiven amatörmusiker, violinist, och spelar i en kammarorkester.

Karin har under ett flertal år varit medlem i Kvinnor i Svenska kyrkan i Göteborgs stift och har i alla sammanhang lyft fram kvinnors villkor inom Svenska kyrkan.

Vill du bli medlem?

Gamla och nya medlemmar hälsar vi varmt välkomna!

Sätt in årsavgiften 100 kr på bankgiro 422-3699. Glöm inte ange namn, adress, födelseår och eventuell e-postadress.

Du kan även swisha medlemsavgiften till KviSk. Mejla då dina personuppgifter till gunilla.akesson5@comhem.se

Swishnumret är: 123 691 859 3